

Figura Faggyó

Blattner Géza, majd Büky Béla után most ismerkedjünk meg Orbók Lóránddal, az első magyar bábesztétával! Papp Eszter, Orbók életútjának alapos ismerője és kutatója lesz segítségünkre ebben, az ő tanulmányából idézve kezdjük e nagyszerű alkotóművész bemutatását.

Ki is volt Orbók Lóránd?

„1884. március 6-án született Pozsonyban. Kolozsváron végezte az egyetemet, franciánémet szakon. 1904-ben és 1905-ben két szemesztert a párizsi Sorbonne-on hallgatott.

A kolozsvári egyetem 1907-ben avatta a bölcsészettudományok doktorává, értekezését d'Avigny költészetéről írta. Ugyanebben az évben nagy sikerrel mutatták be első, egyfelvonásos drámáját, a *Bolond Istókot* a kolozsvári Nemzeti Színházban.

1909-től a bábjátszás történetét kutatva tudatosan utazott Németországba, Franciaországba, Svédországba, Törökországba. Budapesten a Városligetben működő vásári bábjátékkal, Hincz Károllyal kötött barátságot, akinek nagypapjától „örökölt” *Faust* és *Don Juan*-szövegeit Borsody-Bevilaqua Béla (1885-1962,

újságíró, művelődéstörténész, polihisztor) segítségével helyezték el a Nemzeti Múzeum kéziratárában.

Rajongásuk a bábjáték iránt írókat, képzőművészeket vont a bábjáték bűvkörébe. A fotóművész

Rónai Dénes nem csak Váci utcai műtermét engedte át a bábélművészek céljaira, hanem maga is beállt igazgatónak, szervezőnek és mecénásnak. A Vitéz László Bábszínház 1910 őszén kezdte meg működését, s mivel író- és művészkörökben hamar híre terjedt az érdekes

kísérletnek, azonnal nagy sikert arattak. Az óriási érdeklődésre való tekintettel 1911 tavaszán három előadásból álló „pót-utószemély” rendeztek.

Az előadásokat Borsody-Bevilaqua Béla konferálta be, a bábokat és a díszleteket Muhits Sándor tervezte.

Orbók Lóránd és Rónai Dénes bábegyűtése egyre nagyobb népszerűsége tett szert: művészütemekben, az Uránia színpadán és magánlakásokon is felléptek. Röviddel az első világháború előtt, 1913 telén, Szablya-Frischauf Ferenc meghívására az Iparművészeti Múzeumban rendezett *Gyermekművészeti Kiállítás* keretében tartottak előadássorozatot. Ez alkalmat szolgáltatott Orbóknak, hogy az egyetemes báb történeti ismeretekon kívül kifejtse a bábjáték műfajával kapcsolatos esztétikai elveit is:

„Bármily művésziek is a díszletek, bármily karakterisztikusak is a bábok, ha díkcioznak, keveset mozognak és az élő színészeket lehetőleg híven utánozzák, az első kedves meglepődés után unalmassá válnak. Úgy hatnak, mint a megfordított gukkeren át nézett színpad. Egy pillanatra nagyon kedves, színes miniatűrkép, de csakhamar megfordítjuk látsövünket. Az igazi bábjáték, amely talán csak a jövőben fog megszületni, az lesz, amely nem akarja az élő színészeket mechanikus bűséggel utánozni, hanem megengedi a babáknak, hogy a maguk babaéletét éljék.”

Orbók Lóránd ezért fordul a kesztyűs báb felé: *„A kézre húzott babáknak megvan a saját formanyelvük, minden érzést erősen hangsúlyozott, groteszk mozdulatok fejeznek ki. Ezek a babák mindig karikíroznak, és épp ezért elevebbek, mint a marionettek, mert az életet kifejező mozgást tömörítve, összegezve adják. Míg a marionett megközelíti a valódi életet, a Vitéz László-baba élete elevebb életet él az élőknél. A kesztyűs bábok saját formanyelvükön beszélnek hozzánk. Ha az megütődik, tényleg beleütődik az oldalkulisszába, bódolatát derékszögben*

meghajolva fejezi ki, ha megnéz valamit, egész fejét végigbúzza az illető tárgy fölött, ha verekedik, teljes törzsével lendül neki s ha meghal, a kis színpad párkányán csüngő nehez fej az üressé vált rubán, melyből a mozgató kibúzza a kezét, úgy csüng, mint valami nagy tömör virág, melynek szára elfonnyadt. A lélek elszállását, a lelkebagyott testnek szomorúteljes összerokadását minden nagy tragikus színésznél erőteljesebben fejezi ki ez a bánatosan csüngő fej – és valóban az eleven élet hagyta el, mert hiszen testében valódi vér keringett, mozdulatait valódi idegszálak irányították, melyek a mozgató kezén át bálózták be a babatestet. Ezért él oly igazán Vitéz László a marionettek mellett. A jövő bábszínháza az lesz, amely ezeknek a báboknak sajátos kifejezésű, eleven életét művészi keretbe foglalja.”

Orbók 1914 tavaszán fővárosi ösztöndíjjal Párizsba utazott. Itt érte a háború, majd innen menekül Spanyolországba. Eleinte utcai bábjáték-előadásokkal próbálta fenntartani családját, kevés sikerrel. Miután megnyert egy pályázatot, sikeres drámaíró lett Lorenzo D' Azertis néven.

1924-ben felkérték a Madridi Egyetem magyar nyelvi tanszékének vezetésére, de mielőtt elvállalhatta volna, június 20-án Barcelonában meghalt. Barátai és munkatársai tanúbizonysága szerint felesége, Orbók végakarátának megfelelően, a bábokat ura feje alá, a koporsóba tette.”

(Papp Eszter: Orbók Lóránd, az első magyar bábesztéta Art Limes, 2006. 2-3. BÁB-TÁR II.-III.)

Láposi Terka